

РОЗГЛЯД ГЛОБАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВИКЛИКІВ 2020-2023 РОКІВ ТА УСПІХІВ У БОРОТЬБІ З НИМИ

Останні роки були насичені подіями з глобальними наслідками що прямолінійно впливали на економіку світу. Але будучи в інформаційному потоці, серед якого присутнє спекулятивне використання економічних загроз заради політичних привілеїв або дискредитації опонентів, не вистачає розуміння світової економічної кон'юнктури та причинності тих тенденцій що її встановили. Наше стисле дослідження має дві мети, перша з яких це проаналізувати як окремі країни та світ загалом, передусім центробанки країн світу, справлялися з наслідками глобальних криз. А друга мета це в процесі доповіді дати розуміння цілісної картини економічних змін за останні чотири роки, їх причин та наслідків.

Розпочала калейдоскоп подій звісно пандемія коронавірусу через яку країни поступово вводили жорсткі карантинні обмеження. Вже в лютому-березні 2020 року (в Китаї на два місяці раніше) скасовувались авіарейси, працівники виходили на дистанційну роботу, почали втрачати темпи логістичні перевезення та виробничі потужності. Оцінюючи стан економіки споживачі зменшували витрати, тим більше що пріоритети у споживанні домогосподарств змінились відносно нового стилю життя.

Сигналом та також катализатором змін стала нафтова криза в квітні, а саме політичнозумовлений надвидобуток сировини та низький попит на неї що спровокувало падіння фондового ринку.

Стан економічної ситуації оцінювався як рецесійний і щоб не допустити стагнації уряди та центробанки заохочували до економічної діяльності. Одразу були спущені ключові ставки в середньому на 1в.п., також впроваджувалась політика «вертолітних грошей» та витрат на заходи для боротьби з коронавірусом які в сумі склали 16,9 трлн доларів. І ті і ті видатки здебільшого надходили прямо до споживачів.

За таких чинників падіння світового ВВП у 2020 році склало 3,1%, та виникло пов'язане з цим сповільнення інфляції, всього 1,9%.

Але вже 2021 рік характеризувався в першу чергу швидким зростанням інфляції до рекордних показників. Цей процес був зумовлений переважно сплеском попиту на споживчі товари який неможливо було задовільнити. Після пом'якшення карантинних обмежень, економічні агенти які економили та не сильно втрачали доходів через вплив державних політик який ми вже згадували, почали нарощувати видатки: підприємства на відновлення виробничих потужностей, а домогосподарства на споживчі блага які до цього періоду вважались недоречними, а деякі просто неможливими. Через гарні результати боротьби з пандемією, економічні очікування споживачів були

оптимістичні, з тенденцією на постковідне відновлення. Але суб'єкти виробництва маючи пріоритет на економії ресурсів та адаптувавшись до змінених через карантин реалій ринку не були готові до такого попиту.

Гарним прикладом проблем що виникли під час постковідного відновлення є криза напівпровідників яка мала найбільше загострення в травні 2021-го року. Компанії-виробники напівпровідників, в тому числі лідер ринку TSMC не зазнали втрат з початком карантину бо продавали свою продукцію в компанії що виробляють побутову техніку, попит на яку зростав шаленими темпами. Коли почали скасовувати обмеження та відновлювався попит на автомобілі, в яких використовуються ті ж самі напівпровідники, виробники-їх вже не могли задовільнити попит автомобілебудівної сфери, що сильно вплинуло на галузь та на певний час підвищило ціни майже всієї нової продукції з напівпровідниками.

Іншим прикладом порушення ланцюгів постачання є контейнерна криза, що виникла через дисбаланс міжнародного товарообігу (Китай, відновившись від пандемії нарощував експорт, тоді як США та країни ЄС закриті на карантин імпортували набагато менше продуктів, так як морські перевезення виконуються одними й тими ж контейнерами то їх вже не вистачало) Ця криза продовжувалась майже рік та сильно вплинула на ціну та дефіцит великої кількості видів продукції від продуктів харчування та одягу до компонентів виробництва, адже більше 80% міжнародної торгівлі приходить на морські перевезення.

Наслідки проблем пов'язаних з відновленням економічної активності та їх вирішення вплинули на весь 2021 рік, за який зростання світового ВВП становило 6,2% а інфляція злетіла до 4,7%.

Проблеми з інфляцією продовжились і в 2022 році, в якому особливо на ситуацію в світовій економіці вплинуло повномасштабне вторгнення російської армії в Україну. Окрім величезних втрат обох держав та великих обсягів фінансової та технічної підтримки для України від багатьох країн світу, війна змінила геополітичні орієнтири що стимулювало ескалацію конфліктів в різних регіонах планети та зумовило тренд на збільшення видатків на ВПК навіть в найспокійніших країнах. Також зростанню інфляції сприяла обмеженість доступу російських енергоресурсів та українського продовольства до певних ринків збуту що спричинило відповідні кризи.

Інфляція, яка продовжувала зростати змусила центробанки активізувати свої політики для стабілізації положення. В країнах що розвиваються тренд на підвищення облікової ставки розпочався з серпня-вересня 2021 року, а в розвинутих країнах суттєвих змін монетарна політика зазнала лише з травня 2022 року.

Проте ці рішення ризикували виявитися не ефективними через профіцит ліквідності що виник після вливань грошей в економіку під час карантинних обмежень та залишався й досі. Тому центробанкам багатьох

країн доводилось вдаватися до неочевидних механізмів для поліпшення трансмісії монетарної політики.

В цьому плані найцікавішим є приклад Угорщини, монетарна політика якої задіяла якомога більше інструментів. Ще з 2021 року центробанк підвищував ставку яка виросла з 0,6% до 13, але країна залишалась однією з перших в ЄС по рівню інфляції. Тому в жовтні 2022 року був введений цілий ряд заходів. По перше стали регулярними започатковані ще рік тому одномісячні дисконтні векселі, також підвищили норму резервування з 1 до 5-10% з можливістю банків самим визначати ставку в цьому проміжку. При цьому банкам надавалися можливості розміщення фінансів на шестимісячні депозити в центробанк та центробанк почав проводити депозитні овернайт-тендери, які мали таке поширення що ставка у 18% за ними фактично стала обліковою. Такі рухи допомогли зв'язати великі обсяги ліквідності, та збільшити ефективність монетарної політики.

Не залишався пасивним і ЄЦБ котрий на фоні загальної в економічній зоні інфляції в 9,1% почав підвищувати ключову ставку вперше з часів боргової кризи в 2013 році. Також поширеними в країнах ЄС були фіскальні механізми для досягнення цієї мети, а саме продаж облігацій та збільшення податків.

В Сполучених Штатах в серпні 2022 року інфляція становила 8,3%, що було найвищим показником за 40 років. В тому ж місяці, очільник ФРС, Джером Пауелл проголосив жорстку політику федеральної системи націлену на зниження інфляції до 2%, проговоривши всі можливі жертви на шляху до цілі, чим фактично завершив тенденцію до м'якої, стимулюючої попит монетарної політики центробанків світу починаючи з 2008 року. Окрім підвищення ставок та викупу урядового боргу, в США навіть прийняли Закон «Про зниження інфляції» який продукував вплив держави на ціни та фінансові потоки в деяких галузях економіки.

В кінці 2022 року середньосвітова місячна інфляція почала знижуватись, тим не менш показник за весь рік сягав 7,3%, при зниженні зростання ВВП до показника в 3,1%, наступного року він впаде ще на пів відсотка, а інфляція - на 2%.

Тож наступний рік пройшов значно легше з поступовим зниженням темпів інфляції. Хоча в розвинутих країнах ключові ставки продовжували підвищувати, втім в країнах що розвиваються вони весь рік залишались на одному рівні. Попри такі позитивні тенденції тим не менш вже на початку 2024 року очільники ФРС та ЄЦБ зазначали що не збираються знижувати ставки. Винятком є лише Китай який на фоні нового спалаху хвороби в 2022 році опинився в зворотній економічній ситуації та повинен стимулювати внутрішній попит щоб вийти з рецесії.

Отже, хоча скоріше за все країнам вдасться вийти з інфляційної кризи без рецесії – більшість з них не пом'якшують монетарну політику заради більш комфортних умов для економіки, а все ще вважають остаточне

вирішення проблеми інфляції головним пріоритетом. Також, окрім досвіду помилок останніх років, не дозволяє робити оптимістичні прогнози й військове напруження яке ми вже згадували. Ймовірність нових конфліктів та вплив вже існуючих сильно обмежують керівництва країн в можливостях економічного зростання.

Список використаних джерел

1. Учасники проєктів Вікімедіа. Вплив пандемії COVID-19 на економіку – Вікіпедія. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Вплив_пандемії_COVID-19_на_економіку (дата звернення: 14.04.2024).
2. MyGar. Контейнерний кризис: Большая проблема мировой торговли, 2021. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=7iF-xM30rXk> (дата звернення: 14.04.2024).
3. MyGar. Кризис Микрочипов: Почему выросли цены на электронику, 2021. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=7C41AOvfcxw> (дата звернення: 14.04.2024).
4. Беля М. Глобальна інфляція: причини, наслідки і шляхи подолання. *ADASTRA*. URL: <https://adastra.org.ua/blog/globalna-inflyaciya-prichini-naslidki-i-shlyahi-podolannya> (дата звернення: 14.04.2024).
5. Ніколайчук С. Що робити зі світовою інфляцією? Висновки після зустрічі топів ФРС – Forbes.ua. *Forbes.ua | Бізнес, мільярдери, новини, фінанси, інвестиції, компанії*. URL: <https://forbes.ua/money/shcho-robiti-zi-svitovoju-inflyatsieyu-visnovki-pislya-zustrichi-topiv-frs-02092022-8078> (дата звернення: 14.04.2024).
6. Ребрик М. Бій з інфляцією: як центробанки протидіють зростанню цін. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/31/698636/> (дата звернення: 14.04.2024).
7. Козюк В. Чи виграли центробанки битву з глобальною інфляцією? *VoxUkraine | «Вокс Україна» – більше ніж найкраща аналітика про Україну*. URL: <https://voxukraine.org/chy-vygraly-tsentrobanky-bytvu-z-globalnoyu-inflyatsiyeyu> (дата звернення: 14.04.2024).
8. World Bank Open Data. *World Bank Open Data*. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2022&start=1961&view=chart&year=2022> (date of access: 14.04.2024).